

Sygn. akt IC 1450/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 stycznia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący : SSO Waldemar Kuś

Protokolant : Aleksandra Olszycka

po rozpoznaniu w dniu 26 stycznia 2017 r. w Świdnicy

na rozprawie

sprawy z powództwa Spółdzielczej Kasy (...) z siedzibą w G.

przeciwko W. K. i G. W.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanych W. K. i G. W. solidarnie na rzecz powodowej Spółdzielczej Kasy (...) z siedzibą w G. kwotę 111571,21 zł

(sto jedenaście tysięcy pięćset siedemdziesiąt jeden 21/100 złotych)

z odsetkami umownymi liczonymi według zmiennej stopy procentowej wynoszącej czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP od dnia 26 października 2015 roku do dnia zapłaty, przy czym pozwani mają prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie ich odpowiedzialności do wartości ustalonego w spisie inwentarza stanu czynnego spadku po B. K.;

II. nie obciąża pozwanych kosztami procesu .

Sygn. akt I C 1450/16

UZASADNIENIE

Powódka Spółdzielcza Kasa (...) z siedzibą w G. wniosła o zasądzenie od pozwanych G. W. i W. K. solidarnie kwoty 111.571,21 z odsetkami umownymi naliczanymi według zmiennej stopy procentowej wynoszącej czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP, od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, a ponadto o zasądzenie od pozwanych na rzecz powoda solidarnie kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym opłaty w kwocie 5.579 zł, kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 3.600 zł, opłaty od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł, kosztów wniosku do Sądu z zapytaniem o postępowanie spadkowe – 17,00 zł, kosztów za wydanie postanowienia Sądu o stwierdzeniu nabycia spadku – 6 zł.

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym, sygn. akt I Nc 90/15, Sąd Okręgowy w Świdnicy zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powódki żadaną kwotę wraz z odsetkami umownymi liczonymi według zmiennej stopy procentowej wynoszącej czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP, od dnia 26 października 2015 roku do dnia zapłaty oraz zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powoda koszty procesu w kwocie 9.202 zł.

Pozwani w sprzeciwie od nakazu zapłaty wniesli o oddalenie powództwa, a także o zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 10 stycznia 2013 roku powódka zawarła z B. K. umowę pożyczki w kwocie 100.000 zł na okres od 10 stycznia 2013 roku do 10 grudnia 2022 r. Pożyczka miała zostać zwrócona w miesięcznych ratach.

Zgodnie z pkt 24 ppkt 1 zabezpieczeniem przyznanej pożyczki było przystąpienie pożyczkobiorcy do umowy ubezpieczenia grupowego (...).

Dowód:

1. umowa pożyczki z dnia 10 stycznia 2013 roku – k. 8 – 10
2. plan spłaty pożyczki – k. 38 – 39

W dniach od 22 do 28 lutego 2013 roku B. K. był hospitalizowany w (...) Centrum (...) we W..

Dnia (...)roku pożyczkobiorca zmarł.

Dowód:

1. kopia aktu zgonu – k. 17
2. kopia karty informacyjnej leczenia szpitalnego – k. 80

Po śmierci pożyczkobiorcy pozwani zostali poinformowani przez powódkę o obowiązku spłaty zadłużenia, czego jednak nie dokonali.

Fakt uznany za przyznany przez pozwanych

Zgodnie z § 29 Regulaminu Udzielania Kredytów i P. w (...) im. (...), obowiązującego w dniu zawierania przez pożyczkobiorcę umowy w powódką, roszczenie o zwrot kredytu staje się wymagalne z dniem ustania członkostwa kredytobiorcy.

Dowód:

1. Regulamin udzielania kredytów i pożyczek – k. 13 – 16

Sąd Rejonowy w Wałbrzychu postanowieniem z dnia 2 grudnia 2013 roku, sygn. akt I Ns 793/13, w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po B. K.:

1. stwierdził, że spadek po B. K. zmarłym w dniu (...) roku w B., ostatnio stale zamieszkałym w B., na podstawie ustawy nabyli po 1/4 części z dobrodziejstwem inwentarza:

1. żona J. K. (córka J. i M.)
2. córka G. W. (córka B. i J.)
3. syn K. K. (syn B. i J.)
4. syn W. K. (syn B. i J.)

2. sporządził spis inwentarza po spadkodawcy B. K.

3. powierzył wykonanie spisu inwentarza Naczelnikowi Urzędu Skarbowego w W..

Dowód:

1. kopia postanowienia – k. 27

Wykonując powyższe postanowienie Naczelnik Urzędu Skarbowego w W. sporządził spis inwentarza, w którym ustalono, że w skład inwentarza po B. K. wchodzi różne ruchomości w postaci wyposażenia pokoju oraz łazienki, a także samochód osobowy o wartości 5.500 zł, środki na rachunkach bankowych w łącznej kwocie 6,27 zł, a poza tym spadkodawca miał zadłużenie u powódki w wysokości 101.575,56 zł.

Dowód:

1. protokół spisu inwentarza – k. 99 – 101

Towarzystwo (...) podjęło decyzję odmowną w sprawie wypłaty świadczenia z (...) oraz ubezpieczenia.

Fakt przyznany przez powódkę

W związku z brakiem spłaty należności powódka wypowiedziała umowę kredytu z dnia 10 stycznia 2013 roku.

Fakt przyznany przez pozwanych

Pozwana obecnie osiąga dochód ze stosunku pracy na poziomie wynagrodzenia minimalnego. Ma na utrzymaniu pozwanego W. K., który otrzymuje rentę rodzinną w kwocie około 600 – 700 zł miesięcznie. Jej mąż nie pracuje, pobiera zasiłek dla bezrobotnych. Pozwana aktualnie spłaca pożyczkę zaciągniętą w firmie (...). Do końca spłaty pozostała jej kwota 900 zł.

Ustaleń faktycznych w sprawie, w zakresie koniecznym do rozstrzygnięcia dokonano na podstawie dokumentacji przedłożonej przez strony, faktów uznanych za przyznane.

Sąd zważył co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości.

Powódka w niniejszym postępowaniu dochodzi zaspokojenia swojej wierzytelności wobec pozwanych jako spadkobierców pożyczkobiorcy, tj. B. K..

W pierwszej kolejności należy wskazać, iż pozwani w terminie wnieśli sprzeciw od nakazu zapłaty z dnia 2 listopada 2015 roku, gdyż jego odpis został uznany za doręczony wobec małoletniego pozwanego W. K. (art. 133 § 1 k.p.c.), a pozwana G. W. odpis ten otrzymała dopiero w dniu 12 lipca 2016 roku, a następnie skutecznie wniosła w imieniu obu pozwanych sprzeciw. Wobec wadliwego doręczenia odpisu nakazu zapłaty pozwanemu nie zaczął dla niego biec termin do zaskarżenia tego orzeczenia.

Zgodnie z art. 922 § 1 k.c. prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób stosownie do przepisów księgi niniejszej. Obowiązek zwrotu kwoty pożyczki bez wątpienia jest obowiązkiem majątkowym zmarłego. Pozwani są spadkobiercami ustawowymi pożyczkobiorcy, co wynika z postanowienia Sądu Rejonowego w Wałbrzychu z dnia 2 grudnia 2013 roku. Nie kwestionowali oni swojej odpowiedzialności za zobowiązania spadkodawcy. Poza tym w niniejszej sprawie stan faktyczny sprawy w zakresie koniecznym do rozstrzygnięcia pomiędzy stronami nie jest sporny, w tym odnośnie zawarcia przez spadkodawcę umowy pożyczki, jej treści, sposobu jej spłacania.

Przedmiotem sporu w niniejszym postępowaniu było zwolnienie pozwanych od odpowiedzialności. W sprzeciwie od nakazu zapłaty wskazali, że zmarły B. K. był objęty ochroną ubezpieczeniową. Ubezpieczyciel bezpodstawnie odmówił objęcia umową ubezpieczeniową podnosząc, iż pożyczkobiorca w dacie zawarcia umowy o pożyczkę zataił swoją chorobę, a w ocenie pozwanych spadkodawca nie wiedział o tym, iż zachoruje na raka.

W pkt 24 umowy z dnia 10 stycznia 2013 roku wskazano, że zabezpieczeniem przyznanej pożyczki było przystąpienie pożyczkobiorcy do umowy ubezpieczenia grupowego (...). W ocenie Sądu powyższa kwestia nie miała jednak znaczenia dla zwolnienia pozwanych z odpowiedzialności za długi spadkowe.

Przede wszystkim należy wskazać, iż pomimo niespornego faktu, że umowa taka została zawarta, to jednak żadna ze stron nie przedłożyła jej do akt sprawy. W związku z tym nie ma podstaw do oceny w jaki sposób zostały ukształtowane stosunki prawne pomiędzy stronami umowy, kto był uposażonym z umowy. Tak więc ogólnie tylko można wskazać, iż zawarcie umowy ubezpieczenia nakłada na ubezpieczyciela obowiązek wyrównania szkody w razie nastąpienia określonego w umowie wypadku. Adresatem świadczenia odszkodowawczego wskutek zawartej umowy jest wierzyciel, który doznał uszczerbku majątkowego, jakkolwiek samo zdarzenie wyrządzające szkodę obciąża nie ubezpieczyciela, a następcę prawnego ubezpieczonego, którego odpowiedzialność nie ustaje wobec wierzyciela. Jeżeli w niniejszym przypadku na skutek przystąpienia pożyczkobiorcy do umowy ubezpieczenia miało nastąpić zabezpieczenie spłaty zobowiązania o najbardziej prawdopodobnym jest, że to interes powódki miał być zabezpieczony. Umowa ta zatem musiała prowadzić do powstania nowego stosunku prawnego pomiędzy nią jako uprawnionym z umowy ubezpieczenia a ubezpieczycielem. Na podstawie tego stosunku może ona domagać się wypłaty świadczenia przewidzianego w umowie ubezpieczenia, w razie zaistnienia wypadku ubezpieczeniowego objętego umową. Pozwani w niniejszej sprawie ponoszą odpowiedzialność jako spadkobiercy. Podstawy odpowiedzialności ich jako spadkodawców oraz ubezpieczyciela jako strony umowy ubezpieczenia są zatem odmienne. Oba powyższe stosunki prawne są od siebie niezależne.

Pozwani nie wskazali podstaw prawnych do przyjęcia, że powódka miałaby w pierwszej kolejności dochodzić zaspokojenia z umowy ubezpieczenia. Nie można także przyjmować, że na skutek zawarcia przez pożyczkobiorcę umowy ubezpieczenia doszło do przejścia długu z tytułu niespłaconej pożyczki przez ubezpieczyciela. Zgodnie z art. 519 § 1 i 2 k.c. osoba trzecia, tj. w tym przypadku ubezpieczyciel, może wstąpić na miejsce dłużnika, który zostaje z długu zwolniony przez umowę między wierzycielem a osobą trzecią za zgodą dłużnika, bądź też przez umowę między dłużnikiem a osobą trzecią za zgodą wierzyciela. W sprawie brak jest podstaw do przyjęcia, że powódka miała wyrazić zgodę na przejście długu. Wierzyciel nie może być zmuszony do prowadzenia procesu przeciwko wszystkim dłużnikom, jeżeli jest to sprzeczne z jego interesem, a zwłaszcza jeżeli powoduje zbędną zwłokę postępowania. Powódka w celu uzyskania zaspokojenia może korzystać z każdego sposobu zabezpieczenia przewidzianego w umowie pożyczki. Brak jest podstaw prawnych oraz umownych do przyjmowania, że powinna ona w pierwszej kolejności korzystać z możliwości wynikającej z umowy ubezpieczenia grupowego. W niniejszym postępowaniu nie ma podstaw do prowadzenia postępowania dowodowego celem ustalania braku podstaw do wypłaty świadczenia z umowy ubezpieczenia. Okoliczności te mają znaczenie wyłącznie pomiędzy powódką (jako uposażonym z umowy ubezpieczenia) a towarzystwem ubezpieczeń. Wynika to z powołanej powyżej niezależności stosunków istniejących między powódką a pozwanymi z jednej strony, a powódką i ubezpieczycielem z drugiej strony.

Zgodnie z art. art. 1015 § 1 i 2 k.c. oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Brak oświadczenia spadkobiercy w terminie określonym w § 1 jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Natomiast w myśl art. 1031 § 1 i 2 k.c. w razie prostego przyjęcia spadku spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe bez ograniczenia. W razie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko do wartości ustalonego w wykazie inwentarza albo spisie inwentarza stanu czynnego spadku. Powyższe ograniczenie odpowiedzialności odpada, jeżeli spadkobierca podstępnie pominął w wykazie inwentarza lub podstępnie nie podał do spisu inwentarza przedmiotów należących do spadku lub przedmiotów zapisów windykacyjnych albo podstępnie uwzględnił w wykazie inwentarza lub podstępnie podał do spisu inwentarza nieistniejące długi.

Jak wynika z powołanego już postanowienia Sądu Rejonowego w Wałbrzychu z dnia 2 grudnia 2013 roku pozwani nabyli spadek po B. K. z dobrodziejstwem inwentarza.

Pozwani niezasadnie wskazali, że oddalenie powództwa uzasadnione jest tym, że B. K. nie pozostawił po sobie majątku.

W myśl art. 319 k.c. jeżeli pozwany ponosi odpowiedzialność z określonych przedmiotów majątkowych albo do wysokości ich wartości, sąd może, nie wymieniając tych przedmiotów ani ich wartości, uwzględnić powództwo, zastrzegając pozwanemu prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności. Powołany przepis nie daje podstawy do oddalenia powództwa na tej podstawie, że zmarły nie pozostawił spadku. Ustalenie, czy istnieje spadek (majątek) pozwalający na zaspokojenie przypadającej od dłużnika należności, należy do postępowania egzekucyjnego. Pod tym względem art. 319 k.p.c. nie wprowadza zmian w stosunku do odpowiedzialności dłużnika, co do którego nie mają zastosowania ograniczenia przewidziane w art. 319 KPC, a zatem gdy dłużnik odpowiada za przypadającą od niego należność całym swym majątkiem. Sąd nie oddalił zatem powództwa dlatego, że wprawdzie dłużnik ponosi odpowiedzialność, ale z przewodu sądowego wynika, że nie posiada on takiego majątku, który by pozwolił wyegzekwować przypadającą od niego należność. Kwestia bowiem, jakim majątkiem dysponuje dłużnik, jest dla sądu procesowego obojętna, gdyż ocena tego zagadnienia należy do zakresu postępowania egzekucyjnego. Podobnie rzecz się przedstawia w sytuacji procesowej z art. 319 k.p.c. Również i tutaj do kognicji sądu procesowego nie należy badanie, czy istnieje majątek (spadek) pozwalający na zaspokojenie przypadającej na rzecz wierzyciela należności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 1976 r., IV PR 135/76, OSNCP 1977 nr 4, poz. 80).

O odsetkach orzeczono na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c.

Zgodnie z powołanym przepisem, jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, przy czym jeżeli stopa odsetek nie była określona należą się odsetki ustawowe. Jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych. Jednakże gdy wierzycielność jest oprocentowana według stopy wyższej, wierzyciel może żądać odsetek za opóźnienie według tej wyższej stopy.

Zgodnie z uchwałą nr (...) podjęto przez zarząd powódki w dniu 12 maja 2009 roku od dnia 13 maja 2009 roku wysokość stóp procentowych dla należności przeterminowanych odnośnie pożyczek udzielonych od 20 lutego 2006 roku wynosił czterokrotność stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego.

W myśl obecnie obowiązującego art. 359 § 21 k.c. maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych (odsetki maksymalne). W brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2015 roku maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne). Zmiana treści tego przepisu została wprowadzona ustawą o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw z dnia 9 października 2015 r. (Dz. U. z 2015 r., poz. 1830). W myśl art. 56 tej ustawy do odsetek należnych za okres kończący się przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe. W związku z tym w wyroku należało uwzględnić ograniczenie wysokości odsetek w brzmieniu powołanego przepisu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2015 roku. Termin wymagalności odsetek określono zgodnie z żądaniem powódki określając go na dzień wpłynięcia pozwu do sądu.

Uwzględniając powyższe wobec pozwanej orzeczono jak w pkt I sentencji wyroku.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Artykuł ten nie konkretyzuje pojęcia wypadków szczególnie uzasadnionych. Ocena, czy taki wypadek rzeczywiście zachodzi, pozostawiona została uznaniu sądu. Musi ona mieć na względzie całokształt okoliczności sprawy. Chodzi tu nie tylko o okoliczności związane z przebiegiem procesu, ale również pozostające poza jego obszarem (np. stan majątkowy stron, ich sytuacja życiowa). Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z punktu widzenia zasad współżycia społecznego. Kryteria pomocne przy rozstrzygnięciu o istnieniu czy też nieistnieniu przesłanek

zastosowania zasady słuszności wskazane zostały w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego. Sposób skorzystania z tego przepisu jest uprawnieniem jurysdykcyjnym sądu i do jego oceny należy przesądzenie, czy wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek, który uzasadnia odstępnie, a jeśli tak, to w jakim zakresie, od generalnej zasady obciążania kosztami procesu strony przegrywającej spór.

W ocenie Sądu w sprawie istniały podstawy do nie obciążania pozwanych kosztami procesu na rzecz powódki.

Sytuacja majątkowa obu pozwanych jest trudna. W. K. pozostaje na utrzymaniu pozwanej i otrzymuje rentę rodzinną w kwocie 600 – 700 zł, a G. W. uzyskuje minimalne wynagrodzenie za pracę. Odpowiadają oni za zobowiązania spadkodawcy na których powstanie nie mieli żadnego wpływu. Obciążenie ich zatem kosztami zastępstwa procesowego prowadziłoby do tego, że ponosiliby oni konsekwencje finansowe działania krewnego. Po śmierci pożyczkobiorcy zostali oni postawieni niejako w sytuacji przymusowej. Jak już wskazano ocena, czy zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek, pozostawiona została uznaniu sądu, który musi mieć na względzie całokształt okoliczności sprawy, w tym te związane z przebiegiem procesu, ale również pozostające poza jego obszarem (np. stan majątkowy stron, ich sytuacja życiowa). Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z punktu widzenia zasad współżycia społecznego. W przypadku pozwanych właśnie te zasady przemawiają za zwolnieniem ich z obowiązku ponoszenia kosztów procesu poniesionych przez powódkę, a sytuacja majątkowa jest tutaj dodatkową okolicznością uzasadniającą takie rozstrzygnięcie.